

MBI VIOLENCEN ANATAS SULI, ARIEL ÇOMO, VALBONA ALIKAJ*

Summary

THE BASICS ON VIOLENCE

Aim: This article reviews a number of concepts and ideas on the causes of antisocial and aggressive behavior with a focus on the biological bases. Despite the progress that has been made in recent years in identifying biological risk factors for antisocial and aggressive behavior a question remain still unresolved: are biological risk factors for antisocial behavior in children attributable to genetic or environmental processes which, on their side, could produce physiological changes that can predispose to antisocial and aggressive behavior.

One of the biological processes taken in consideration in this article is low resting heart rate, as the best replicated biological correlate of antisocial and aggressive behavior in children (Raine, 2002). Evidence from neuropsychological, neurological and brain imaging studies is presented arguing that brain structural and functional deficits, especially in prefrontal regions, are related to antisocial, aggressive behavior throughout the lifespan, which means that Interventions to reduce such behavior in children need tackling the biological basis.

Një prej aspekteve më të habitshme e tronditëse të sjelljes njerëzore është mizoria me të cilën ne mund të dhunojmë njeri-tjetrin (Higgins, 2004). Violenca mund të përkufizohet si abuzim i forcës. Qëniet njerëzore përdorin forcën fizike në luftën e tyre për të mbijetuar. Mirëpo në kontrast me kafshët njerëzit e ushtrojnë forcën përtej kufijve të domosdoshëm të mbijetesës (Shermer 2004).

Pas Luftës së Dytë Botërore nisi të besohej se vetëm gjermanët ishin të zotë të krijojnë universin e kampeve të përqendrimit, - një formë shkatërimi metodologjikisht e organizuar. Por ngjarjet e dekadave të fundit na kanë mësuar se shkatërimi i njerëzve prej njerëzve është potencialisht i zakonshëm tek të gjithë. Andre Glucksmann (1991) thotë se asgjë çnjerëzore nuk

është e huaj për ne.

Violenca shkatëron njerëzimin dhe ky i fundit mund të mbijetojë vetëm duke tentuar ta mbajë atë të mbyllur në kuti. Në përpjekjet tona për të kuptuar çfarë e shndërron një qenie njerëzore në kriminel a terrorist vështirë se do të mbërrijmë ndonjëherë të gjejmë se ata mund të kenë pasur ndonjë "programim" biologjik të paracaktuar në gene (Perry, 2001). Gjithsesi, mund të thuhet me siguri që mënyra e funksionimit të çdo grupi social krijon shanset që agresiviteti të lulëzojë a të mbetet nën kontroll, çdo grup social në tentativat e tij për prosperitet përdor gjithë ç'mund të përdorë me efektivitet, e në këtë lojë të përparimit mënyra e administrimit të agresivitetit është një faktor me mjaft rëndësi. Njerëzit janë krijesat më të

* Dërguar në Redaksi më 12 Nëntor 2004, miratuar për botim më 20 Shkurt 2005.

Nga Departamenti i Neurologjisë, Neurokirurgji-Psikiatri, Fakulteti i Mjekësisë, Tiranë.

Adresa për letërkëmbim: Suli A.: Departamenti i Neurologjisë, Neurokirurgji-Psikiatri, Fakulteti i Mjekësisë, Tiranë.